

UNITÁRIUS ÉLET

51. évfolyam 12. szám

1997. december

VELÜNK AZ ISTEN

*„Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék, amit az Úr mondott a próféta által: Íme, a szűz fogan méhében, fiút szül, akit Immanuelnek neveznek, – ami azt jelenti: Velünk az Isten.”
(Máté, 1, 22-23.)*

Hamarosan újra itt a Karácsony. Megelevenednek bennünk mindazok a díszítőelemek, amelyek a bibliai történetekben körülragyogják a betlehemi jászolt: a pásztorok, az angyalok kórusa, a csillagot követő napkeleti bölcsek. Megannyi mesés elem. Maga a Gyermekek is különleges körülmények között születik. Érkezését is angyal jelenti be.

Legendát olvasunk. A felületes gondolkozás, az átgondolatlan ítékezés a legendát nem tudja komolyan venni. A mai kor embere gyakran úgy véli, hogy ami legenda, az azt jelenti, hogy nem igaz, üres beszéd, jelentés nélküli történet.

Pedig a legenda egészen más. A legenda szó szerint azt jelenti, „jelmagyarázat”. Történik valami szokatlan, megdöbbentő az életben, és a legenda mint irodalmi műfaj, ezt a szokatlan, jelzesszerű eseményt magyarázza meg. Nem állít valótlanságot, hanem az igazságot egy olyan nyelven mondja el, ami más, mint a hétköznapi beszéd.

A legenda úgy születik, hogy egy különleges történet önmagánál többre utal. Jelet, jelzést ad valamiről. Amikor ezt átélik, felfogják mindazok, akiknek közük kell hogy legyen ehhez az eseményhez, megszületnek a magyarázatok, a válaszok, az eseményben rejlő felhívásra. És amennyire különleges az esemény, annyira különlegesebbek a válaszok. A paletta, amelyről a legenda színei származnak, természetesen az adott kor lehetőségei rendszeréből adódik. Színei, fogalmai nem egyeznek meg a

mai legendák fogalmaival. De nem is a mai kor szavait kell keresnünk egy ókori legendában. Nem kérhetjük számon a centiméter-gramm-szekundum (CGS) rendszert az egyszerű palesztinai embereken.

Ambrogio Lorenzetti: Madonna a gyermekkel

A karácsonyi történet formájában legenda, tartalmában evangélium. Mi is volt az a jel, amit a hagyomány a karácsony gyönyörű történeteivel feldíszítve mondott el?

A történettudomány illetékessége odáig terjed, hogy megállapítja: a Názáreti Jézusról minden dokumentáló forrás, mint „Mária fiáról” beszél. A földi apa személyéről igen sok feltételezés hangzott már el.

A Jézus üzenetét megértő első keresztények rádöbbenek, hogy Mesterüknek nem csupán a tanítása, de személye, élete és halála is a Mennyei Atya üzenete. Az angyal nem csupán Józsefnek, de nekik, a hívő gyülekezeteknek is tudtul adja: Ne féljete a mendemondától! Amit láttok, tapasztaltok az Istentől van. Mert Isten előtt nem a külsőségek számítanak. Ő a szívek vizsgálója, a gondolatok tudója.

A hívők, akik „nem a láthatókra néztek, hanem a láthatatlanokra” felismerték, hogy Isten szabadító tettet jelenti a szegény galileai ácsmester élete. Felismerték, hogy különleges dolog történt, és mesterük kedves és sokat idézett prófétájához, Ézsaiáshoz fordultak, hogy megértsék őt. Úgy érezték, hogy az Immanuel-prófécia lesz a legalkalmasabb arra, hogy jelez-

Áldott karácsonyt kívánunk olvasóinknak!

zék, maga az Isten szólalt meg, amikor már nem is biztos, hogy milyen körülmények között, de egy szegény sorsú kisfiú született, akitől valami döbbenetesen újat tanultak Isten mindent felülmúló szeretetéről.

Jézus születésével a szabadság kezdődött el, a szabad kapcsolat Isten és ember között. A Gyermekek születése hatalmasan bizonyítja: **VELÜNK AZ ISTEN!**

Mi is történt ott kétezer évvel ezelőtt Palesztinában?

Isten szabadító tette egy új teremtésben lett nyilvánvaló. Jézus születése – új teremtést jelent. A szabadítás – újjáteremtés. Isten képes volt ebbe a földi világba valami teljesen újat hozni. A szívek belső, igazi újjáteremtését.

Az ószövetségi fogalmakat használó első keresztények a teremtés jellegzetességeivel értelmezték ezt a vadonatújat. A Szentlélektől való fogantatás arra utal, hogy Jézus születésével megszakadt az átvonal. Valami egészen új indult el. Mintha a teremtéstörténet megismétlését olvasnánk. A héber gondolkodástól teljesen idegen a nemzés általi teremtés. Az evangéliumokban leírt különleges fogantatás nem a Názáreti Jézus „isteni száрма-

zását” akarja bizonyítani. Sokkal inkább ki akarja emelni, hogy itt valami egészen különleges, új dologról van szó.

Pál apostol is Jézus születését új teremtésként értelmezi, mikor szenvedélyesen hisz az újjáteremtett ember lehetőségeiben. János arról ír, hogy aki nem születik újjá a Lélektől, nem láthatja meg Isten országát. És még az olyan késői hagyomány is, mint az iszlám, a Koránban Jézust új teremtésnek nevezi.

A Jézusban adott új teremtést ünnepeljük karácsonykor Testvéreim!

Engedjük közel a szívünkhöz Isten új teremtésének örömhírét! Gondoljunk vissza az elmúlt évekre és vegyük számításba: bizony hányszor tapasztaltuk meg a Mennyei Atya szeretetét!

Az evangélium üzenetét így értjük; van teremtés! Milyen jó tudni, hogy ez az erő a miénk is! Megújulhatunk, újjászülethetünk! Isten megőrzött, túlradó szeretete bennünk is megszületheti az igazi, istenképzű embert. Történhet bármi:

VELÜNK AZ ISTEN!

Orbókné Szent-Iványi Ilona

Ó-Esztendő estvéjén

Változást nem szenvedő, örökkévaló nagyhatalmú Isten!

Ki egyedül terjesztetted ki az Egeket, a Földnek fundamentumot vetted, a Tengert kiszélesítetted, habjait lábad alá vetted, minden vizeknek határt rendeltél és parantsolatoddal megrekesztetted, az Egeket megékesítetted Nappal, Holddal, Tsillagokkal, hogy Vezéri lennének a munkás napnak és az éjszakának: Különbséget tennének a világosság és a sötétség között, s lennének jelei bizonyos időknek, napoknak és esztendőknek.

Te vagy az az erős Isten, kinek mikor tetszik, megtiltod a Napot, hogy fel ne keljen, a Tsillagokat bépetsételed felhőkkel, a Földet helyéből kimozdítod, a hegyek oszlopait megrendíted, a népeket elpusztítod, a nemzetségeket elfogyatod. Az Esztendőt részekre osztottad, részeit te újjítod, te áldod, te fogyatod véghetetlen böltsessed szerént. Mindenek változás alá vagyunk vettelve, kivált az embereknel nintsen semmi állandóság, az embernek élete mint a víz, szüntelenül folydogál, folyton és majdan oda lészen.

Ditsóitem a te Nevedet, kinek kezében vagyon minden hatalom, hogy még eddig megmarasztottad életemet, eddig eltölt sokféle változású Esztendeimnek minden résziben én mellettem voltál, mostan ezen esztendőnek utolsó estvéjére jutottál, elviselhetetlen nyomorúságoktól, testi és lelki veszedelmektől kegyesen megőriztél, ellenséget hazánkra nem botsátottál, dőghalálnak mérgétől megmentettél, naponként étellel, itallal, betegségemből gyógyítottál szomorúságimból vigasztaltál, hivatalos munkáimból segéllettel, veszedelmes kísértetektől, embereknek gonosz szándékától megoltalmaztál és az én bűneimért meg nem emésztettél.

Hálákat adok tenéked, hogy engemet Anyaszentegyházad kebelében tartottál, hittől való szakadástól őriztél,

szent beszédedet háládatlanságomért tőlem el nem vetted: megvallom ortzám pirulásával, ennyi jótéteményeidre nem lettem volna méltó, mert ezen Esztendőben sokszor bántottam meg Felségedet, gondolataimban, szólásaimban tselekedeteimben, indulataimmal és érzékenységeimmel. Azért alázatosan könyörgök az Úr Jézus Krisztus által, vetkezz le az Ó-Esztendővel, az ó embernek minden tselekedeteiből, haljanak meg bűneim, hogy azoknak emlékezete is ne maradjon: és mikor ezen Esztendőnek utolsó éjszakáján lenyugszom, és Szent Felségednek tetszik felvirasztani az Új-Esztendőre: megújult erővel megtisztult lelki esmérettel, bűneimnek megbotsátásával engedjed felviradásomat, az Úr Jézus Krisztus által, kinek Szent Nevében hallgass meg. Ámen.

A fenti ima az Unitárius Egyház tizenhatodik püspökének, **Szentábrahámi Lombárd Mihály**: „Sokféle szükségünkhöz alkalmazott könyörgések, melyekkel minden rendű ember naponként, mint az idők és állapotok változnak, minden botránkozás nélkül gyakorolhatja magát az imádkozásban” (1826) címet viselő imádságos könyvének 39-ik könyörgése.

Az imádságos könyv több kiadást ért meg. Először 1746-ban került kiadásra. Második kiadása 1775-ben Bécsben történt. A harmadik kiadás 1826-ból való. E kiadás Kolozsvárott készült, a Református Kollégium betűivel. Negyedszer, 1902-ben Csifó Salamon adta ki, átdolgozta és új imákkal bővítette.

A könyv imái a dési egyezségnek (1638) az egyházra kényszerített teológiai álláspontját tükrözik.

Kelemen Miklós

Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma

Veres Zoltán Svédországban élő író a Miatyánkról szóló elmélkedéseinek folytatása.

Keresztény alapimádságunk, a Miatyánk, szerkezetében feltűnően hasonlít a tízparancsolathoz, keresztény erkölcsünk alaptörvényéhez. Mindkettő két részből áll. Mindkettő első része arról szól, mit vár el tőlünk Isten a maga számára, illetve mit kérünk mi Istentől azért, hogy elvárását teljesíthessük. Mindkettő második részében az jut kifejezésre, mit vár el tőlünk Isten embertársaink számára, s eszerint mi magunk is mit várhatunk el embertársainktól, illetve mit kérünk mi saját magunknak.

Szellemében azonban merőben különbözik a két szent szöveg. Az egyik: isteni követelés, helyel-közzel ígéretekkel és fenyegetésekkel megtoldva („hogy hosszú életű légy a földön”, „nem hagyja az Úr büntetés nélkül”). A másik: emberi könyörgés. Az egyik így kezdődik: „én az Úr vagyok”, a másik lényegében így: „te az Úr vagy”, megtoldva azzal, hogy egyben „mi atyánk” is. Az egyikben kifejeződő viszony a parancsoló és az engedelmessé – vagy engedetlen, de meglakoló – viszonya, a másikban kifejeződő viszony a hittől, reménnyel, gyermeki bizalommal kérő és a kérést feltehetően meghallgató viszonya. Az egyik viszony meghatározó eleme a félelem, a másiké a szeretet; az egyiké a büntetés, a másiké a megbocsátás. Ha emberi fogalmazványunk tekintetében mindkettőt, világosan kitűnne a Miatyánk erkölcsi magasabbrendűsége. De ez a magasabbrendűség feltételezi a tízparancsolat, illetve általában valami „onnan fentről” kinyilatkoztatott s „itt alant” elfogadott erkölcsi normarendszer létét: anélkül nincs mihez képest magasabbrendűnek lennie. Teológusok ezt valószínűleg így mondanák: Ószövetség nélkül nincs Újszövetség.

Imádságunk második része tehát, amelynek fohászait mostantól kezdve próbálom értelmezni, a magunk szükségleteire vonatkozó kéréseket tartalmaz. Nem terjeszt Isten elé hosszú kívánságlistát: mindössze négy dolgot kér. „Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma” – ez az első, és ebben végletes tömörséggel benne van minden, ami testi, anyagi szükségleteinket illeti, fenntartva a további hármát a lelkiek számára.

A kenyér itt nyilvánvalóan jelképes kifejezés, mint például a kenyérkeresés szóban, és általában jelenti a megélhetést, mint a legtöbb – ha nem éppen mindenik – gabonatermesztő nép nyelvén. „Isten, aki életre hívtál minket, add meg mindazt, ami szükséges az életünk fenntartásához.”

Mit kell még értelmezni ezen?

Nos, először is észre kell venni, hogy a kérés többes szám első személyben szól. S ebből az következik, hogy nem csupán a magam megélhetéséért fohászokodom

akkor sem, ha bemegyek az én „belső házámba”, s ott mondom el magamban a Miatyánkot. Az evangéliumi szöveg régebbi fordítása külön is hangsúlyozza: „a mi mindennapi kenyerünk” az, amit kérek. Hogy ki az a mi, hogy mekkora az a közösség, amelynek tagjaként beszélek, azt nem fogalmazta meg számomra és helyettem a Miatyánk szavait ajkunkra adó Mester: rám hagyta, mekkora közösséget vagyok képes a magaménak érezni az áhítat percében, amikor az imádság szárnyán Istenhez emelkedem. De hogy megélhetésem, evilági boldogulásom, sőt egyáltalán létem nem az én magánügyem, hanem része egy közösség ügyének, azt világosan belefoglalta az ajkunkra adott szövegben.

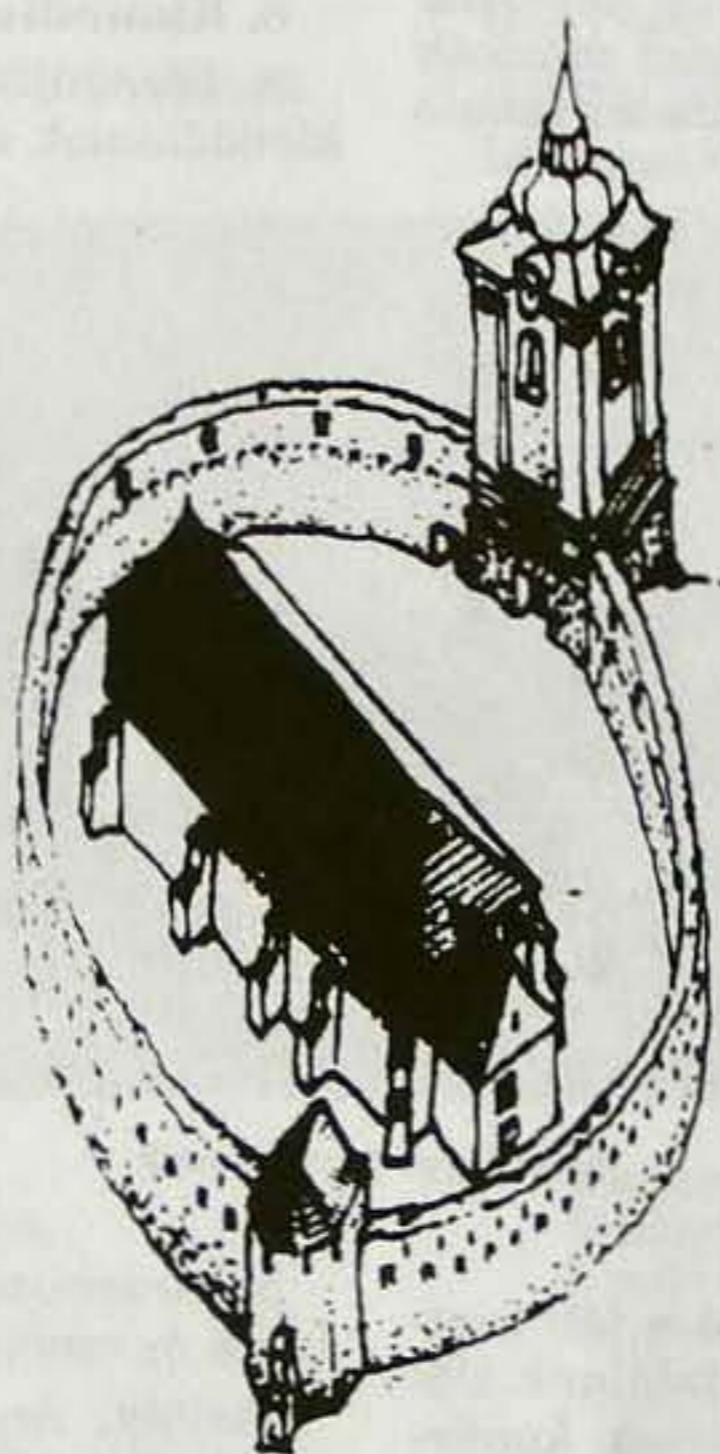
Tisztázni kell aztán önmagunk előtt és önmagunk számára, hogy fohászukba beleérthető-e valamilyen

igényszint. Mesterünk gyakran beszélt a szegénységről, szinte mint önmagában való erényről vagy érdemről, s a gazdagságról mint bűnről; úgy kell-e tehát értelmeznünk a Miatyánkban jelképesen említett mindennapi kenyeret, mint – szinte jelképesen – a betevő falatot? A megélhetést, mint egyfajta létminimumot? S zavarba kell-e jönnünk, amikor egy másik imádságunkban, közösségi alkalmak során még ugyanazon órában, jókedvet és bőséget kérünk Istentől? Én nem hiszem, hogy zavarba kell jönnünk. Nem hiszem, hogy a Miatyánk szóban forgó mondata, vagy nemzeti himnuszunk bőség szava megengedi, vagy éppen előírja a kérés akár milyen konkrét értelmezését: mindkettővel csak azt kérhetjük, hogy Isten tegye eredményessé fizikai létünkért, megélhetésünkért végzett munkánkat.

Mert, s talán ezt a legfontosabb tudnunk, az „add meg a mi mindennapinkat” kérésével nem mennyből hulló manna, fűrjeket, szánkba repülő galambot kérünk, hanem kenyeret, amelyet mi magunk keresünk meg orcánk verejtékével. Amelyet megtermelünk.

Nagyjából ugyanazon időben, amikor Mesterünk a Miatyánk szavaira tanított, az akkori világ legnagyobb városában, Rómában, polgársága jogán ugyancsak kenyeret kért az istennek nyilvánított főhatalomtól, a császártól, a dologtalanul henyelő nép. „Panem et circenses”, követelte hangosan, nemegyszer fenyegetően, „kenyeret és cirkuszi játékokat”, megélhetést és szórakozást nekünk, a legyőzöttek hadisarcából, a meghódítottak adójából, a rabszolgaságra vetettek munkájából. Ez az igény is testi és lelki szükségletek kielégítésére vonatkozott (ámbar alacsony lelkek szükségleteire), akár a Miatyánk második része. De kérek benneteket, egy pillanatig töprengjétek el azon, milyen óriási a távolság az erkölcs értékskáláján a fővárosi plebsz üvöltése és a távoli provincia egyik sarkában egy kis közösséget oktató Mester halk szava között. S ítéljétek meg, melyik vitte előbbre a világot.

(Folytatjuk)

A sepsiszentgyörgyi református templomerőd

Szülőhelyem Bözödújfalu

(5. befejező rész)

5. Az iskola története

Az iskolával kapcsolatos első adatunk 1795-ből van, amikor a Kőrispatakkal kötött egyezségben megemlítik azt, hogy Bözödújfaluban a mester végzi a tanítást. A következő feljegyzések az 1838-ban beindított esperesi vizsgálószerk jegyzőkönyveiben vannak, mely szerint a tanítást a mindenkori lévita végzi úgy a téli, mint a nyári időszakban. Az iskola a lévítai lakás egy szobájában nyert elhelyezést. 1838-tól 1840-ig a lévita Szász István, majd 1840-től 1845-ig Datki József, mindketten lelkiismeretesen végezték tanítói munkájukat. A nyári tanítást az adatok szerint mindig kevesebb gyermek veszi igénybe a mezőgazdasági munkák miatt. Az 1845-ös évben az iskola szünetel tanuló hiányában. 1846-tól lévita Czirják Pál. Az 1848–49-es forradalmi megmozdulások alatt a nyári tanítás szünetel, de 1850-től újra helyreáll. 1853-tól lelkészt kap a bözödújfalvi egyházközség is, így a tanítást a lelkész veszi át, aki lelkiismeretes munkával jelentős eredményeket ér el, amit tükröz az is, hogy 1854-ben úgy a téli, mint a nyári tanításon 20 fiú és lány vett részt. A tanítás törés nélkül folyik 1859-ig. Ismeretlen okok miatt szünetel a nyári tanítás, a mulasztást a téli tanítás alatt próbálják pótolni. 1863-ban találunk először feljegyzést arra nézve, hogy ez évben konfirmáció tartatott. Az iskolában az unitárius gyermekek mellett római katolikusok, reformátusok és románok is járnak.

A jobb tanulási lehetőségek megteremtése érdekében új padokat és új asztalt helyeznek el és az ablakokat is újra üvegeztetik. 1864-ben Pálfi Sándor gondnok önköltségén újra javításokat végeztek. Az iskolások száma is egyre növekedik, ez évben eléri a 24-et. 1866-tól a gyakori lelkészváltás következtében kevés gyermek jár iskolába. 1867-ben felhívás történt a község bírójához, hogy „24 óra alatt kényszerítő erővel is állítsák be az itteni iskolát. Az illető tiszteletes pap úr pedig törekedjék szorgalmas tanítás által összetartani az iskolásokat.”

A felhívás ellenére is a következő években kevés gyermek járt iskolába, szegénységre és járványos betegségekre hivatkozva maradtak távol. 1871-től adat hiányában nem tudjuk követni az iskola életének alakulását, egészen 1920-ig.

1920. július 25-én a kebli tanács határozatot hoz iskola létesítésére. A határozat jóváhagyására kérvényt küldenek fel az Egyházi Főhatósághoz. Ez év október 24-én megérkezik a jóváhagyás és a meghívott tanító Nagy Géza megkezdheti püspöki megerősítéssel tanítói munkáját. A következő évben a székelyudvarhelyi tanfelügyelőség eltiltja Nagy Géza tanítót a tanítás végzésétől hűségeskü le nem tétele miatt, így az egy éve létesült unitárius iskola felbomlik és megszervezésére többet nem nyílik lehetőség. Az unitárius gyermekek ezt követően az állami iskolába járnak.

6. Klenódiumok

A bözödújfalvi egyházközség birtokában levő klenódiumok a következők:

1. Óntál a következő felírással: AEDOSMA 1666.

2. Ónkancsó: LKF felírással.

3. Kívül ezüstözött, belül aranyozott pohár a következő felírással: A Bözödújfalvi Unitárius Egyháznak az 1830-ban kimult B-Ujfalvi Kovács Anna emlékére férje Dobos József 1866.

4. Pohár – ötvözet, talpán a következő felírás olvasható Vifal – Vikov Ácz Pétr 1662.

5. Aranyozott pohár, melyet 1969-ben Rozenc Lajos és családja adományozott, Izraelből.

Terítők: Aranyozott fonállal kivarrt, csipkeszeggel ellátott két terítő, melyeken a következő felírás olvasható: emlékül Sárkány Ilonától 1928.

Színes virágokkal kivarrt terítő a következő felírással: Rozenc Lajos és családja Izraelből, 1970.

7. Lelkészek, gondnokok névjegyzéke

a) Lelkészek:

Datki József lévita	1838–1845
Czirják Pál lévita	1846–1852
Ürmösi Sándor	1853–1855
László Antal	1856–1859
Ürmösi Ábrahám	1860 – beszorgál Kőrispatakról
Nagy Mózes	1861–1866
Geréb Sándor	1867–1871
Péter Sándor	? –1899
Lőrinczi Dénes	1903–1912
Szász András	1913–1919 – beszorgál Kőrispatakról
Sófalvi Domokos	1919–1922 – idem

Jégbefagyott templomok

Mózes Mihály	1923–1924 – beszolgál Borosdról	Kovács Elek	1853–1855
Pálfi Árpád	1924–1940 – beszolgál Kőrispatakról	Ács Mózes	1856–1859
Nemes Dénes	1941	<i>Egyházközségi gondnokok:</i>	
Péterfi Mihály	1941	Fülöp István	1860–1863
Id. Péter Ödön	1941–1945	Andrási Mózes	1864–1871
Ifj. Péter Ödön	1945–1949	Pálfi Zsigmond	1897–1904
Id. Péter Ödön	1949–1957	Szombatfalvi József	1904–1912
Ádám Dénes	1958–1959	Ifj. Pálfi Sándor	1913–1914
Simén József	1960–1962	Id. Pálfi Sándor	1915–1916
Ifj. Szász Dénes	1962–1964 – beszolgál Bözödről	Pálfi Zsigmond	1917
Kovács Domokos	1965–1971		1918–1919 – betöltetlen, lelkész végzi a gondnoki teendőket.
Péter Ödön	1971–1972 – beszolgál Ravából	Domokos Sándor	1919–1925
Kovács István	1973–1976 – beszolgál Bözödről	Nagy Géza	1925–1941
Máthé Sándor	1976–1977	Sükösd József	1941–1954
Kászoni József	1977–1980	Id. Jenei György	1954–1960
Andorkó Ferenc	1980–1990	Sükösd Dénes	1961–1963
<i>b) Gondnokok:</i>		Szombatfalvi József	1964–1966
Geréb József	1838	Kovács Pál	1966–1967
Kovács Lajos	1838–1844	Ács Dénes	1967–1978
Pálfi Sándor	1845–1849	Kovács Pál	1978–1983
Kovács Sándor	1850–1852	Id. Szombatfalvi József	1983–1989
			(Vége)

Szombatfalvi József

Százhusz éve született Ady Endre

A nagyranőtt Krisztusok

Eső után a buja gombák
S mint Florenóban a májusi virágok,
Úgy születnek szent garmadával
Mostanában az új és új világok.

A Bibliának van egy világa
Milyen lassu, tétova kézzel készült
S ma egy-egy új világ mily készen
Ugrik ki terhes, tüzes emberészből.

Betlehem híres csillagának
Híre maradt csak, se hamva, sem üszke,
De ezernyi fényes csillagra
Az ember-agy lobogóját kitűzte.

Az Élet egy elgondolása,
Egy dal, melytől egy csúf óránk megszépült,
Teremtés volt a lelkeinkben,
Újra-újra egy-egy új világ épült.

Repülő, lármás gépmadárnak
Istenkisértő, bátor, büszke szárnya
Vallja: Emberé a teremtés
S Isten csak egy megócskult koronája.

S mert halhatunk bármelyik percben
S célunk mégis az örökkévalóság,
Minden igaz ember ezért hős
S az emberszívben van a legtöbb jószág.

Tömjénbűzös, gaz korszakokban,
Mikor öltek, raboltak Krisztus-hitben:
Akkor is az Emberben maradt meg
Egyedül és legtisztábban az Isten.

S az emberszívben mind tisztábbak,
Boldogabbak, kedvesebbek a lángok
S miket teremt a vágyó ember,
Egyre szebbek az új és új világok.

Egyre erősebb a nagy Szándék,
Hogy az Istent ne szavakban vitassák,
De adassék meg az Embernek
Itt a földön minden szépség, igazság.

Egyre többen hisszük és valljuk:
Kenyér jár nekünk a ránk-dobált köért
S nem-magunkért mind többen küzdünk:
A leendőért, az ékes Jövőért.

Érezzük növekvő lelkünkben
A Lehetlent legyőző hatalmat
S hogy egykor egyégy egyesülnek
Az új világok, az új birodalmak.

Egy lesz majd millió világból,
De ez az egy minden örömmel teljes
S ez a szegény Siralom-Völgye
Mindenkinek kedves, jó lakóhely lesz.

Kik most élünk, mink is örüljünk,
Bár utódinknak fog Mennysorság jutni,
Ez a miénk sziveink által,
Bennünk ragyog, él, mert mi gondoltuk ki.

*

Karácsony van, Krisztusok járnak,
Nagy hadakban és nagyranőtt Krisztusok,
Zengjen a dalod, szent Forrongás
S te nagy Egy-Világ, zengjen a himnuszod.

UNITÁRIUS ELŐDEINKRŐL...

Simén Domokos (1836–1878)

Simén Domokos a 19. század teológus írójaként vált ismertté. Tarcsafalván, Udvarhely vármegyében született 1836. július 30-án. Apja János (1807–1878) előbb Nyárádszentlászlón tanító, majd Bordoson, Tarcsafalván és Siménfalván volt lelkész. Anyja Istvánfi Lidia (1806–1907), aki egy hosszú élet után 101 éves korában halt meg.

Elemi iskolai tanulmányait Tarcsafalván kezdte. Itt tanítója Márkos Mózes volt. Az elemi iskola többi, valamint a középiskola I–V. osztályát Székelykeresztúron járta. A szabadságharc alatt otthon, Tarcsafalván tartózkodott, majd a szabadságharc leverése után visszament Székelykeresztúrra, ahol 1854-ben végezte el a gimnázium V. osztályát. 1854 ősztől Kolozsvárott tanult Székely Mózes, Kriza János, Berde Áron, Mikó Lőrinc és Marosi Gergely keze alatt. Érettségi után az akkor két-éves Teológiai Szemináriumba iratkozott be és mint köztanító görögöt, számtant és mértant tanított. Szabad idejében angolul tanult. Lakása Ürmössy Sámuel ügyvédnél volt, kinek fiai mellett nevelői állást töltött be. A teológián két dolog vált vérévé: a pedantéria és a racionalizmus. 1860. szeptember 19-én Londonba indult. Ezen ösztöndíj Paget János közbenjárására, majd Ferencz József és Buzogány Áron munkássága révén jött létre, s lehetővé tette, hogy két magyar unitárius teológus 50-50 fontsterling ösztöndíjjal Londonban tanuljon. Ezen ösztöndíj egyikével indult Simén Londonba. Borbély Istvántól tudjuk¹, hogy Simén idejében az angol teológia 6 éves volt. Mivel ennek 3 éve a mi akkori középiskoláink VI.–VIII. osztályának felelt meg, Simén a felső tagozaton kezdte meg tanulmányait, ahol a papnevelés az abszolút idealizmus szellemében folyt, és teológiai jellegét a véleménynyilvánítás és a kritika teljes szabadsága jelentette. Tanárai, teológiai érdeklődésének megalapozói, Martineau Jakab, Martineau Russel és Tayler Jakab voltak.

Simén 1862. május 24-én indult haza Londonból, ahol nemcsak tanult, hanem diplomáciai szolgálatot is végzett. Ugyanis tájékoztatta az angolokat az erdélyi Unitárius Egyház helyzetéről és kipuhította azok kívánságait. A tanítás közötti szünetekben felkereste Anglia nevezetes városait. Hazafelé jövet Heidelbergben, útját megszakítva, a híres exegétát (bibliai szövegmagyarázót), Hitzig Ferdinándot hallgatta.

Itthon Simént a székelykeresztúri iskola tanári állása várta. Ennek elfoglalása után – tanulmányai befejezése végett – egy évi szabadságot kapott. Ezen idő alatt Kolozsvárott képezte magát és ismét Ürmössy Sámuel fiait tanította.

1863-ban, amikor meghalt a székelykeresztúri iskola igazgatója, Koronka József, helyébe igazgatónak Simént választották meg, aki, mint igazgató-tanár 3 évet töltött itt. 1866-ban állást cserélt a Kolozsvárról Székelykeresztúrra vágyó Marosi Gergellyel és a kolozsvári kollégiumban filozófiát és a teológián a bibliai tárgyakat oktatva. Ugyanakor végzett papi teendőket is és az iskolai könyvtár ideiglenes könyvtárosaként is szerepelt. 1869-ben – hogy több ideje legyen a teológiával foglalkozni – lelkészi állásáról lemondott. Utódja Uzoni Gábor lett. Lelkészi működésének kimagasló eseménye az 1868-ik évi tordai, 300 éves emlékünnepe volt, ahol Simén ünnepi szónokként „A pap az evangélium oltalmazója” témakörben mondott nagyhatású beszédet.

Vári Albert azt írta,² hogy Simént Kolozsvárra jövelekor nem nagy rokonszenvvel fogadták. A tanulók nem

tudták, hogy miért cserélt a köztisztviselőben álló Marosi Gergellyel, de tudásával, modorával hamar maga mellé állította a tanulóifjúságot.

Váritól tudjuk, hogy Simén Kolozsvárra kerülésekor, a felvilágosodás kora időszakává tette az egyházi élet megreformálását. Ennek előmozdítása érdekében a Protestáns Egyházi és Iskolai Lapban³ Weber Samu, Ferencz József, Kovács Albert és Ballagi Mór aláírásával egy felhívás jelent meg, melyhez Simén is csatlakozott. E felhívás eredményezte a Pesten, 1871. október 4-én alakult Reform Egyletet. Már az Egylet nevét illetően heves vita alakult ki. Mivel a „reform” szót némelyek túlságosan liberálisnak tartották, az Egylet a „Magyarországi Protestáns Egylet” nevet vette föl. Ennek működését – unitárius irányzatáért – hevesen támadta Révész Imre debreceni református püspök és Trecska Lajos evangélikus lelkész. Az Egylet 1883-ig működött, 1890-ben pedig feloszlott. Vári szerint az irigység és a féltékenység semmisítette meg.

1873-ban Simén részt vett az amerikai, angol és magyar unitáriusok budapesti találkozásán. Tagja volt a vendégeket fogadó bizottságnak. A hajóállomáson üdvözlőbeszédet, a gyűlésen imát és az ebédnél pohárköszöntőt mondott.⁴

1874-től Ferencz Józseffel, 1876-tól Péterfi Dénes mellett részt vett a Keresztény Magvető szerkesztésében. A folyóiratban közleményei jelentek meg.

1876-ban megnősült. Feleségül vette Ürmössy Sámuel nagyműveltségű özvegyét, aki még ugyanabban az évben elhalálozott.

Mielőtt Simén irodalmi működését tárgyalnánk, – Vári alapján⁵ hadd mondjam el, hogy a vallás már a 19. század elején válságba került. Ennek oka dogmai kötöttsége és a lélekből előtörő szabadságvágy volt. A német, holland és svájci reformátorok, a válságból kivezető utat a vallás és az ember, a hit és a tudás megzavart összhangjának helyreállításában látták. Új hittankönyvekkel igyekeztek nem csak a vallásnak, de az „elavult” keresztény tanoknak is új tartalmat adni. Az emberek kezdték belátni, hogy a vallás nem kizárólag a múlt hagyományainak elfogadásában áll, és ha valaki vallásos akar maradni, nem kell lemondania a józan ész igényéről. Tudatosult a folyton tökéletesedő embernek a vallással való együttthaladási igénye. Ennek az igénynek a kielégítését a teológia úgynevezett „modern” irányzata vállalta, s az ember és a vallás kibékítésével tett nagy szolgálatot.

Simén ezen új reformatori törekvésnek vált unitárius szószólójává. Megítélése szerint az unitarizmus, mint a kereszténység legkifejlődöttebb alakja, nem merülhet ki bizonyos tanok elfogadásában, hanem utat kell hogy szabjon az egy Isten után vágyódó léleknek. Az unitarizmus szerint nem lehet megállapított tantétel, hanem hit, munka, törekvés, lelkesedés, az isteni igazságok állandó keresése kell hogy legyen. Amint hangoztatta, az unitarizmus a jövő fejlődésének jelzi irányát. A hagyományos teológiával szemben negatívum, mert tagadja annak eszbibliaszerűségét. Azonban a hívőkre nézve pozitívum, mert nem csak hirdeti, de ki is elégíti a vallásos szükségletet. Simén megállapítása szerint mindenki unitárius, aki a keresztény igazságokat a józan ész és a lelkiismeret szava szerint fogja föl. A teológiát egyenrangúnak tekintette a többi tudománnyal. Teológiai állásfoglalását munkái tükrözték.

Vári Albert Siménnel foglalkozó tanulmánya⁶ munkáinak hármass felosztásáról szól: bibliai, dogmatikai és vitairatai alapján. Simén munkái – állapította meg Vári – szigorúan rendszeresek és éreztették határozott unitárius voltukat. Minden mondatával mondott valamit. Óvakodott a frázisoktól, a homálytól és mindattól, ami kétértelműséget támaszthatott. Minden dolgozatának volt gerince és minden gondolatmenete figyelemmel volt kísérhető.

Fő munkája, amely előbb a Protestáns Tudományos Szemlében jelent meg (1871), majd a következő évben könyv alakban is, „A szentháromság eredetének és fejlődésének története” címet viselte. A könyvet Simén azért írta, hogy történelmi és kritikai alapon mutassa ki a dogma téves voltát. A könyv jelentőségét emelte, hogy az unitárius teológiai irodalomnak egyetlen ilyen tárgyú részletes terméke volt. E teljességre törekvő könyv a szentháromság történetét 12 fejezetre osztva, igen sokoldalúan és népszerű formában adta elő. A munka széles körű méltánylást váltott ki. Így pl. Szilágyi Ferenc a Budapesti Közlönyben „tudományos készültséggel írt egyháztörténelmi monográfiaként” értékelte.

Második nagyobb lélekzetű munkája „Az evangéliumi csodák” címen jelent meg 1875-ben. A könyv négy részre osztva foglalkozott a csodák fogalmával és a fogalom történetével, a csodák megfejtésével, a bibliai könyvekben leírt csodák keletkezésével és az egyes csodák magyarázatával. Simén a csodákat olyan rendkívüli eseményeknek mondta, melyek ellenkeznek a természet rendjével. Bármely egyházra nézve – szerinte az a legnagyobb tragédia, ha az figyelmen kívül hagyja a tudomány megállapítását. Sürgősen szükségesnek tartotta azoknak a megnyilatkozásoknak a főlészámolását, amelyek úgy a kijelentést, mint az isteni gondviselést a csodákban mutatják be. Nagy Lajos tanár úgy ítélte meg, hogy Dávid Ferencen és Enyedi Györgyön kívül nem volt senki, aki az unitárius hitelveket ilyen alapos tudományos fölkészültséggel és meggyőző erővel védte volna, mint ő. Balagi a csodákról szólva magasztalólag mondta, hogy ihlettebb hangon és emelkedettebb lélekkel Platon óta alig írtak.

Simén még székelykeresztúri tanár korában írt egy „Ó- és újszövetségi történetek” című tankönyvet, melyben a bibliai történeteket kérdés-felelet alakjában dolgozta föl.

Kisebb teológiai témájú munkái vagy önálló füzetként, vagy a Keresztény Magvetőben, az Egyházi Reformban, a Kolozsvári Közlönyben jelentek meg, de sok munkája maradt kéziratban.

Nagy Lajossal kiadta a „Nagyváradi disputatio”-t. Fordított Channingtól és Tallin Henriktől.

Simén tervei közé tartozott – a tiszta unitárius hitelvek igazolása végett – a Biblia lefordítása, valamint a dogmák és az unitárius eszmék történetének megírása.

Gál Kelemen jegyezte föl Siménről,⁷ hogy 1800 kötetet számláló, rendkívül értékes könyvtárral rendelkezett. Könyveit végrendelete 3-ik pontja szerint kikötéssel hagyta Ürmössy Gyulára, hogy annak unitárius tárgyú részéből egyetlen darabot sem adhat vagy ajándékozhat el.

Simén nem volt erős szervezetű ember, gyomorbetegségét több alkalommal gyógyította a korondi fürdőn, de tüdőbetegsége 1878. szeptember 9-én végzett vele. Szeptember 11-én temették Derzsi József kolozsvári lelkész és Nagy Lajos lelkész tanár közreműködésével. Gál Kelemen Simén temetéséről írva megállapította, hogy a Nyikó völgye 100 éve nem látott annyi embert egybeseregleni.

1888-ban a Gagy és a Nyikómenti unitárius papi önképzőkör emlékkövel jelölte meg sírját. A megnyitó beszédet Németh István siménfalvi lelkész mondta. Boros György Simén életútját ismertette, Szentkirályi Árpád körüli felügyelő gondnok pedig az ünnepély záróbeszédét tartotta.

Simén Domokos egyike volt az önállóságra törekvő, az unitarizmust tisztán kifejező teológusnak.⁸ Rokonszenves megjelenésű, haladó álláspontú és gondolkodású ember volt, elvi engedményt nem ismerő racionalista, a pedánságig pontos és rendszerető ember. Saját korának volt teológusa, ki megértette a kor figyelmeztetését és követte kívánalmait. Vallotta, hogy a jelent csak az értheti meg, aki ismeri a múltat. Nem bízta magát az emlékekre, inkább mindent leírt.

Siménnek köszönhető, hogy az unitárius hitelveket többen hiszik és vallják, mint amennyi hívet számlál egyháza. Neve új fejezetet nyitott az unitárius történelemben. Álláspontja a jövő fejlődését – a ma útját – jelölte ki.

Kelemen Miklós

¹ „Simén Domokos és kora” Keresztény Magvető. 1926.

² „Simén Domokos” Keresztény Magvető 1912. 4. 5. füzet.

³ „1870. 39. 43. 44. sz.”

⁴ Hajós-Buzogány Keresztény Magvető. 1873. 3. füzet 262. old.

⁵ Keresztény Magvető. 1912. 4. 5. füzet.

⁶ „Simén Domokos és kora” Keresztény Magvető. 1926.

⁷ „A kolozsvári unitáriusok, a kollégium története” 1935. II. k. 568. old.

⁸ Kovács Lajos: „Unitáriusok a közművelődés szolgálatában” Keresztény Magvető. 1929. 3. füzet.

A székely népismeret nagy halottja: Molnár István

2. befejező rész

Molnár Istvánt, mint etnográfust tartja számon a tudományosság, pedig tudományos tevékenysége, gyűjtő-, kutató- és feldolgozó munkája sokkal gazdagabb, szélesebb körű, minthogy az etnográfia, ne is mondjuk, hogy a tárgyi néprajz, azaz az anyagi kultúra vizsgálatára szorítkozott volna. A magunk részéről leginkább úgy határoznánk meg tudományos tevékenységét, hogy az a legszélesebb körben értelmezett komplex helytörténetre, a komplex helytörténet kutatására és feldolgozására vonatkozott. Még azt is hozzátehetnénk ehhez a meghatározáshoz, hogy jó muzeológushoz illően komplex helytör-

téneti kutatásainak és feldolgozásainak a lehető legszorosabb volt a kapcsolata a tárgyi valósággal, a tárgyak konkrét valóságával, az anyaggal, a technológiával. Nem kalandozott el ismeretlen, még senki által be nem járt, ködös területekre, nem épített elméleteket, nem vitázott a látásmód, a felfogás szubjektivitásával, egyedül a tárgy, a tárgy anyaga, készítési módja, funkciója, története, a használatához fűződő, nyomon követhető, történetileg igazolható folklórelemek érdekelték. Ma leginkább azt mondhatnánk el róla, hogy a *történeti néprajz* híve volt. Mint komplex helytörténész, behatóan tudott

táji- és történeti egységben foglalkozni a geológia, a flóra és a fauna, az éghajlati viszonyok, a régészet, a művelődéstörténet (benne a művészettörténet, az irodalomtörténet, a műemlékvédelem, a társadalmi meghatározottság, az iskolatörténet stb.), a néprajz (minden ágának: tárgyi néprajz, folklór, társadalomnéprajz, népművészet stb.) területeivel.

Széles körű érdeklődésére, kutató-gyűjtőmunkájára s egyben tudományos tevékenységének a múzeumhoz, a múzeumi gyűjtéshez való rendkívül erős kötődésére példának a székelykeresztúri múzeumban lévő két XVIII. századi versgyűjtemény történetét hozzuk föl. Igazi egy személyes múzeum volt az övé. Ahogy azt jól mutatja az a bevezető is, amelyet Kocziány László írt a Székelykeresztúri Múzeumba „bekerült” két XVIII. századi énekeskönyv szemelvényes közlése elé: „A két énekeskönyv a felszabadulásunk után szervezett székelykeresztúri rajoni múzeum tulajdonában van. A múzeum kéziratos anyagának gyűjtése 1947-től 1953-ig tartott, Molnár István igazgató vezetésével... Bathó Mihály énekeskönyve a múzeum adatai szerint Homoródszentpálról, a ma is ott élő Bathó-családtól került a múzeum birtokába.” Vagyis Molnár István gyűjtötte és felismerve értékét, jelentőségét gondoskodott róla, hogy felhívja rá a nálánál illetékesebbek figyelmét, például esetünkben Klaniczay Tiborét. De folytassuk megkezdett idézetünket és lássuk hogyan és honnan került a másik, a Czombó Mózes énekeskönyve a székelykeresztúri múzeumba. Érdekes, hogy bár az irodalomtörténészek, maga Kocziány is ezt tartja az értékesebbnek, az egész XVIII. századi verseskönyvek egyik leggazdagabbjának, a kötet múzeumba kerülésének körülményeiről nagyon röviden és nagyon keveset szól: „A második verseskönyv a Czombó Mózes Énekeskönyve nevet viseli. A nyikómenti Kadács községből került a múzeumba.” Nyilván ugyancsak Molnár István gyűjtése révén.

Mindkét énekeskönyvnek nagy irodalomtörténeti és művelődéstörténeti jelentősége van, ekként foglalkoztak velük irodalomtörténészeink is. Stoll Béla tud még egy másik neves, ugyancsak a székelykeresztúri múzeumban őrzött énekeskönyvről, Bathó István énekeskönyvéről is. Ezeknek a verseskönyveknek a lehető legszorosabb kapcsolata van a székelykeresztúri unitárius iskolával, a XVIII. századvégi székelykeresztúri diákérettel. Erre vall egy 1767–1769-ben keletkezett, a marosvásárhelyi Teleki Könyvtárban őrzött Székelykeresztúri passionalis is, amiről Stoll Béla annyit jegyzett meg, hogy: „Székelykeresztúrról került a marosvásárhelyi Teleki Könyvtárba.”

Mint helytörténész, történész-etnográfus környezete, a székelység, a székely falvak, városok történetével, népeletével, művelődéstörténeti kérdéseivel foglalkozott. Széles körű ismerettsége – ami nagymértékben tanársága idejéből származott – révén sokkal könnyebben és eredményesebben tudott gyűjteni, mint sok más gyűjtő-kutató. Tudományos munkásságát legösszefogottabban a Néprajzi Lexikonban jellemezték: „Szűkebb kutatási területe a gazdálkodás ágazatai, a népi ipar- és népművészet kérdései a Székelyföldön.”

Nagyszerű, eredeti gyűjtéseken, megfigyeléseken alapuló cikkeket, apró tanulmányokat írt például már 1937-ben a székelyudvarhelyi Székelység című újságba a didergésről, majd 1939-ben a szentgericei húsvéti szokásokról. 1947-ben a *Miscellanea Ethnographica*-ban, Gunda Béla kolozsvári folyóiratában három közleményben számolt be a Hargita nyugati részének gyűjtőgazdálkodásáról, a csertörésről, a bükkmakk törés- és olajfacsarásról. Az Erdélyi Múzeumban jelent meg ugyanezen évben rövid, de sokatmondó tanulmánya a szentgericei sarlókészítésről. 1955-ben, az akkor még

sepsiszentgyörgyi Tartományi Múzeumnak nevezett, egykori Székely Nemzeti Múzeum Évkönyvében két tanulmánnyal is jelentkezett. Az egyik az Ivó-patak környéki népi vadfogási módokról szólt, a másik pedig a gyalakutai tavaszi „csorgó újítást” ismertette. A Néprajzi Közlemények 1957-ben közölte egyik rövid tanulmányát a középnárádmonti kacorról. 1958-ban pedig az egyik legtöbbet idézett tanulmányát adta közre a székely lakodalmak jelképes süteményéről, a préméről. Ugyancsak a Néprajzi Közlemények közölte 1962-ben, az egyik legnagyobb tanulmányát a tordafalvi zászlós hajnalozó-öntöző húsvéti népi játékról.

A sepsiszentgyörgyi Tartományi Múzeummal, személy szerint pedig Székely Zoltán régész-igazgatóval való jó, baráti viszony, termékeny kapcsolat tette számára lehetővé, hogy a nagy hírű múzeum évkönyvében, az *Aluta*-ban sorozatban közölje tanulmányait. 1969-ben jelent meg az *Aluta* első kötetében Szita- és rostakéreg készítek Körösön című munkája és a Faforgácskalap kötése a Kovászna megyei Körösön (Újabb keletű falusi kismesterség), ugyancsak a körösi népeletből merítő dolgozata. Az *Aluta* 1971. évi kötetében pedig A kő feldolgozása Kézdi-polyánban. Kovászna megye – című tanulmánya jelent meg. A továbbiakban sem lett hűtlen az *Alutához*; az 1974-1975. évi kötetben, ami 1976-ban jelent meg, adta közre a Népi vadfogás a Borszéki-medencében című tanulmányát. A következő VIII-IX., 1976-77. évi kötetében pedig – ami 1978-ban jelent meg – az Adalékok Udvarhelyszék XIX. század eleji népi gyógyászatának ismeretéhez című adatgyűjteménye látott napvilágot. Az *Aluta* X-XI. kötete (1978-1979) A csernátanyi köleshántoló malom című tanulmányát publikálta.

Nem az *Aluta* közölte, tehát nem azért, hanem ezért kell itt megemlítenünk egyik, az *Acta Hargitensia* első számában, 1980-ban megjelent tanulmányát, mert tárgyát tekintve idekívánkozik: Népi vadfogási módok a Görgényi-hegység déli övezetében című munkáját.

A Népismereti Dolgozatok 1976-ban mutatta be szép cikkét a köröspataki szalmafonásról. Ugyancsak a Népismereti Dolgozatokban látott napvilágot a nyárádmonti szolgák és szolgálók XIX. század eleji béréről szóló munkája. Molnár István sokat foglalkozott a tavaszi ünnepkör szokásaival. Sok kis, ebben a tárgykörben írt cikkének, dolgozatának és hatalmas gyűjtési anyagának, jobban mondva gyűjtött anyaga egy részének az összegezésésként 1994-ben jelentette meg A tavaszi ünnepkör szokásai az erdélyi unitáriusoknál című tanulmányát.

Molnár István a képzőművészet iránt is fogékony volt. Nemcsak a gimnázium művésztanáraival (Nagy Lajos, Márkos András stb.) tartott állandó kapcsolatot, hanem például a firtosváraljai, Gyulára szakadt József Dezső festőművész-rajztanárral is. Nem is szólva a gimnázium egykori tanulójáról, a kevéssel ezelőtt elhunyt Szécsi András festőművésztől.

A népművészet iránti érdeklődése és fogékonyága természetes volt. Fiával, az ugyancsak a székelykeresztúri múzeumban dolgozó Kálmánnal írta-állította össze Sóvidéki keresztzemesek című albumát 1971-ben. Csontkarcolatok című albuma pedig 1975-ben jelent meg. Mindkét albuma nagy elismerésben részesült, az elsőt Halász Péter, a másodikat Gunda Béla ismertette az *Ethnographiában*.

Végezetre Molnár István múzeumhoz kötődő tevékenységének egyik érdekes és értékes fajtájáról, szerkesztői tevékenységéről ejtünk szót. Mégpedig az 1971-ben szerkesztett, de csak 1974-ben megjelent A Székelykeresztúri Múzeum Emlékkönyvé-ről van szó. A nagyszabású kiadványnak van egy számunkra különösen sokatmondó alcíme is: „A Székelykeresztúri Múzeum 25. évfordulója ünnepi tudományos ülészakán elhangzott

tanulmányok és közlemények 1971 októberében." Az Emlékkönyvet nem maga jegyezte egyedül, mint szerkesztő, hanem Nicolae Bucur-ral együtt. Csíkszeredán jelent meg 460 oldalon. Sajnos, bár az a „vidéki technológia, tipográfiai kivitelezés”, amivel ennél az Emlékkönyvnél is találkozhatunk, önálló, külön érdem; a gyenge tipográfia, a naiv, egy helyben topogó ruális nyomdászat, a nyomdászat semmiféle megnyilvánulása közben sem tudott felőni a tartalomhoz. Molnár István természetesen nemcsak szerkesztette ezt az emlékkönyvet, hanem írt is belé. Ebben az emlékkönyvben adta közre egyik legjobban sikerült tanulmányát: A hazai zsindefaragás térbeli-időbeli alakulásának, egykori és mai termelési sajátosságainak néhány vonása címűt. Molnár ezt, az Emlékkönyv adta lehetőséget használta fel arra is, hogy egy rövidebb bevezető cikkben összefoglalja a székelykeresztúri múzeum történetének első huszonöt évét. Ezt az Emlékkönyvet is Gunda Béla ismertette az Ethnographia 1977. évfolyamában.

Áttekintve életművén, azt kell megállapítanunk, hogy tevékenysége középpontjában a muzeológia, elsőrendben a néprajzi muzeológia állt. Ilyen irányú kiterjedt munkássága koronája a székelykeresztúri múzeum megalapítása, megszervezése; következetes és kitartó, nem különben eredményes fejlesztése volt. Így emlékezünk meg róla hatvanéves korában, 1972-ben is. Már akkor is hangsúlyozta, hogy helytörténeti-néprajzi gyűjtéseinek, kutatásainak csak kis hányadát tudta feldolgozni és a meglehetősen szűkös publikációs lehetőségek közepette megjelentetni. Molnár István is azok közé az

egész életükben aktív és eredményes kutató-gyűjtőmunkát végző tudósaink közé tartozik, akik nagy, esetenként óriási, és mindenképpen felbecsülhetetlenül értékes kéziratot anyagot hagytak hátra maguk után. Az erdélyi etnográfia, muzeológia elsőrendű, megtisztelő feladata, hogy Molnár István hagyatékát megmentse, feldolgozza, és amit csak lehetséges belőle, megjelentesse. Tudjuk, hogy felkérésre sokat foglalkozott egy olyan életműkötet összeállításával, mint amilyen a Tarisznyás Mártoné, és több más erdélyi etnográfusé is volt. A sors szerencsétlen alakulása folytán azonban ennek a könyvsorozatnak is – bízunk benne, hogy csak időlegesen – vége szakadt. Például ennek a talán már minden tekintetben kiadásra előkészített kötetnek a megjelentetése lehetne a Molnár István-i életmű megbecsülésének első állomása.

Ahogy az eddigiekből is kitetszhetett, nem nekrológot akartunk írni. Inkább valami felhívást Molnár István egyszerűsége, szerénysége mellett is – vagy éppen talán ezért – nagyszerű, értékes életműve megbecsülése, gondozása, elénk tárása érdekében. Molnár István mint múzeumalapító-szervező, mint tudományos gyűjtő-, kutató- és feldolgozó tevékenységével kitörülhetetlenül beleírta nevét a székelység történetét, néprajzát kutatók fényes névsorába. És nemcsak oda, hanem az egyetemes magyar kultúrába is. Itt és így őrizzük meg emlékezetünkben!

Dankó Imre

Egyházjogi konferencia

Debrecenben, a „kálvinista Rómában” 1997. november 7–8-án kétnapos egyházjogi tanácskozásra került sor.

Magyarországon több mint fél évszázada nem volt ilyen jellegű szakmai tanácskozás, amelyet most a Magyar Jogász Egylet és Hajdú-Bihar megyei szervezete rendezett a történelmi egyházak részvételével.

A konferenciát a Református Nagytemplomban dr. Sárközy Tamás tanszékvezető egyetemi tanár, a Magyar Jogász Egylet elnöke nyitotta meg. A résztvevőket dr. Bölcskei Gusztáv egyházkerületi püspök, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának lelkes elnöke köszöntötte. A nyitó előadást dr. Erdő Péter egyetemi tanár, a katolikus Kánonjogi Intézet igazgatója tartotta, majd orgonahangverseny következett. Az első nap fogadással zárult, melyet a Magyar Jogász Egylet a Református Kollégium dísztermében adott.

A konferencia másnap a Déri Múzeum dísztermében folytatódott. Elnököltek dr. Király Tibor akadémikus (a Magyar Jogász Egylet tiszteletbeli elnöke) és dr. Máthé Gábor tanszékvezető főiskolai tanár (a Magyar Jogász Egylet főtitkára).

Előadást tartottak:

– Dr. Antalóczy Péter egyetemi tanár a római katolikus egyház egyházjogáról;

– Dr. Törös László zsinati jogtanácsos a református egyház egyházjogáról;

– Dr. Szabó Péter egyetemi tanár a görög katolikus egyház egyházjogáról;

– Dr. Galli István egyházi országos főügyész az evangélikus egyház egyházjogáról;

– Dr. Lőrincz Ernő egyházi főtanácsos az unitárius egyház egyházjogáról.

Az előadások szünetében a résztvevők megtekintették Munkácsy Mihály (külön teremben jelenleg együtt látható) három hatalmas festményét, a világhírű Krisztus trilógiát, (Krisztus Pilátus előtt, Ecce homo, Golgota).

A konferencia zárszavában megfogalmazódott az az igény, hogy az elhangzott előadások kötetben jelenjenek meg, és hogy hasonló tematikájú tanácskozások a jövőben váljanak rendszeressé.

A sikeres rendezvénynek unitárius szempontból is fontos tanulságai vannak.

1. Az egyházjog oktatása és kutatása fellendülőben van, az ilyen témájú sajtómunkát és tudományos tevékenységet az Unitárius Egyházban is előtérbe kellene helyezni, fiatal szellemi erőket erre orientálni, ti. a jövőben ismétlődő konferenciákon csak így állhatunk helyt. A szükséges kutató- és feldolgozó munkát a Teológia Intézet programjába lenne célszerű illeszteni és a kolozsvári anyaegyházzal együttműködve végezni.

2. Több társelőadó élénk érdeklődést mutatott az unitárius egyházjog iránt és cserekapcsolat keretében kérte egyházjogi törvényünk, valamint más dokumentumok megküldését. Ennek eleget téve jó ügyet szolgálhatunk és nyitottságunkat bizonyíthatjuk az ökumenizmus jegyében.

A tanácskozás kihangsúlyozta az unitárius felekezet történelmi egyház jellegét, ami csak fokozza szerepvállalásunk felelősségét.

Dr. Lőrincz Ernő

„A székely írófejedelem” – Nagy Imre fametszete, 1930

Száz éve született Tamási Áron (Farkaslaka, 1897. szeptember 19.– 1966. május 26., Budapest)

Van író, aki első sorával, és van író, aki halála után lesz halhatatlan. Tamási Áron mindkettő. Első novellájával (Szász Tamás, a pogány – 1922) berobbant az irodalomba és halálával megkezdődött feltámadása.

Most, születésének centenáriumán zengett a magosság. Ha nem is a Gordontól el egészen Welchig, de itt a Kárpát-medencében, Tamási szellemi körében zeng: a Székelyföldtől a Székesfevárosig. A szülőfaluban szobrot avattak, iskolavárosában öt könyvkiadó mutatta be az évfordulóra megjelent Tamási köteteket, színműveit Thália tűzte műsorára a székely anyavárosban, Székelyudvarhelyen és a nevét viselő színházban, Sepsiszentgyörgyön; akárcsak Budapesten a Nemzetiben. A Petőfi Irodalmi Múzeumban – ahol egy éve elhunyt özvegye, Tamásiné Bokor Ágota muzeológus volt – rangos irodalmi emlékülésen körvonalazódtak a Tamási-filológia eredményei és feladatai. A Károlyi-palotában szervezett emlékkiállítás, *Beszédes út hazafelé* címében is kiválóan summázta a gazdag életművet és a Tamási-szellemiséget. A Kossuth Rádió hangarchívumából maga a székely írófejedelem szólalt meg, és a posta jóvoltából leveleink Tamási emlékbélyeggel utaznak a szülőföldre. A farkaslaki centenáriumi emlékünnepeken a 2500 lakosú község 1000 vendéget fogadott, írásbaráttól író nagyságig, ahol 32 felvidéki község képviseltette magát.

Méltó megemlékezések sorjázna még most is. Talán a Firtos felett lehajtott fejjel mégsem aludt el a Gondviselés. A Tamási-életmű rendes feltámadásának vagyunk részesei. Helyénvalóan, hisz ő maga a székelység rendes feltámadásán munkálkodott. Eszmeisége – néphűsége és elkötelezettsége – változatlanul időszerű napjainkban is. Emberi és írói példaként állította a szülőföldre való hűségét.

Hogy micsoda egyetemes bölcselő munkálkodott Őbenne? Az amerikai négerrel mondatja el, a szállóigévé nőtt Tamási-üzenetben: „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne.”

„Igaz van – mondja a magyar irodalom hargitai jelképe, Ábel –, késelem nélkül haza fogok menni, hogy otthon lehessen valahol ezen a világon.” Hőse hazatért, végakarata szerint írja is. Farkaslakán a két cserefa – Tamási tölgyfái – között vigyázza a nyáját és a székely örökséget: „a helyállást és a virrasztást”. A Tamási-hagyatékából kettős emlékezőként választottuk a mézskői sírnál mondott beszédét. Egyházunk nagy írójától, Balázs Ferencről, mintegy hatvan éve, az Erdélyi Helikon íróinak képviselőjében Tamási Áron e szavakkal búcsúzott. Maga Tamási, a *Virrasztás* (1943) publicisztikai kötetébe e címmel és alcímmel válogatta be.

Dr. Miklóssy-Vári Vilmos

Tamási Áron

Világító porszemek Erdélyben

(Búcsú Balázs Ferencről a mézskői sírnál)

Megnyugodott Bajtárs! Az ember, aki az örök barátság legnagyobb szavával most Bajtársnak szólít Téged, testben megrendülve, de soha nem érzett lelki erőben áll Előtted. Ha csupán barátod volnék, aki a jóbaráthoz utoljára szól hallható szóval, akkor esetlen és reménytelenül, sós ködben tévelygő szemmel nézném ezt az erdélyi rögöt, amely szellemed ledólt házat eltakarja. De nem egy szál gyarló magyar férfiú áll Előtted, hanem harminchat erdélyi magyar író együttes szelleme, s e szellem mögött egy nép, s e nép alatt egy föld, amelyen nekünk sorsszerűen élnünk és halnunk kell.

Akiket valaha temettünk, Te azok közül a leg-tisztábban mutattad meg, hogy ezen a földön miképpen kell élnünk és meghalunk. Alulról jöttél, mint a tiszta forrás vagy az éltető növény. Nem voltál délszaki virága Erdélynek, mert nem díszítetted ezt a földet, hanem gazdagítottad. Zord éghajlat alatt és elűző folytonos keleti szélben Te itt megkapaszkodtál, mint a hegyi fa messze látó sziklán. A gyökereid győzhetetlenül erősek voltak, s ismerték e földnek rejtőzködő titkait, amint e föld is ismert téged és kegyetlenül szeretett.

Bajtárs! Te most annyi emberi harc és annyi magyar munka után fiatalon elnyugodtál. Értettünk Téged emberi harcaidban és magyar munkáidban egyaránt. A lélek hallja sűrített mondataidat, melyekben utoljára és végérvényesen közlöd velünk az Igéket, melyeket apostoli életed alatt lassan és konokul érleltél lelki táplálékká. Tudjuk, valljuk és hisszük, hogyha a Te igéddel táplálkozunk, emberiségünkben és magyar mivoltunkban örök életünk lesz. A lélek hallja sűrített mondataidat, és én, mint egy közösség engedelmes követe, nyíltan és őszintén tolmácsolom Igéidet erről a helyről:

„Az isteni Gondviselés, bizonyára nem céltalanul, úgy rendelte, hogy itt Erdélyben legyenek világító porszemek. Kicsi nép fiai vagytok, nagy veszélyben. De a lélek ereje győzhetetlenebb, mint a nagy test hatalma. Ma Erdély vajúdvá és fájdalmas tévedések közepette éli életét. Viharban vagytok, magyarok! De higgyetek és az eszmény képében munkálkodjatok, mert a tévedések mögött ott áll és vár a tiszta homlok, aminthogy ott áll a hangos jelszavak mögött a maga néma és megértő háromságában a nép.”

Bajtárs! Tolmácsolom Igéidet, és kérlek: segíts tiszta szellemeddel minket, hogy itt Erdélyben magyar apostoli hivatásunkat nagyobb tévedések nélkül mi is bétölthessük.

A Dávid Ferenc Egylet hírei

A Dávid Ferenc Egylet 1997. szeptember 21-én a Hógyes Endre utcai templomunkban műsoros rendezvény keretében emlékezett meg **Aranyosrákosi Székely Sándor** unitárius püspök, költő és közíró születésének 200-ik évfordulójáról.

A megemlékezés előadója **Kelemen Miklós** lelkész volt, **Geréb Attila** színművész szemelvényeket olvasott fel A. Székely Sándor műveiből, ismert egyházi szerzeményeiből pedig **Vadady Attila** kántor vezetésével a kórus és a hívek énekeltek.

Az elhangzott előadás felvillantotta a kort, amelyben Aranyosrákosi Székely Sándor élt és alkotott, érzékeltette azt a szellemi forrongást, új útkeresést, amelynek ő is részese volt, s úttörőjévé vált egy olyan irodalmi műfajnak, a hőskölteménynek, amely nálunk a múlt században élte fénykorát. Utalt az előadó arra is, hogy Székely Sándor irodalmi munkásságát sokszor kísérte meg-nemértés, de volt része kortársi elismerésben is, mégpedig a legnagyobbak részéről.

Igen tisztelt előadónk nem mindennapi feladatra vállalkoztak, amikor a 200 éve született Aranyosrákosi Székely Sándorra emlékeztek. A mai ember számára kellett élő, élvezhető közelségbe hozni egy letűnt kor személyiségének életmódját, törekvéseit, meg kellett szólaltatni műveinek ódon nyelvezetű, a mai fül számára szokatlan lejtésű, időmértékes sorait és érthetővé kellett tenni a ma már kissé megmosolyogtató cselekményfűzést és a romantikus székely nemzeti mitológiát megteremtési akaró elnevezéseket.

Úgy érzem, az előadók egymást kiegészítő, remekül összehangolt teljesítménye maradéktalanul felidézhetette hallgatóságukban a kor sajátos hangulatát. Bennünk, az utódokban meghatottságot ébreszthetett, hogy íme, a nem túl népes unitárius közösség legnagyobbjai mellett Aranyosrákosi Székely Sándorra is büszkén gondolhattunk vissza, hisz legsikerültebb eposza, a „Székelyek Erdélyben” jelentős helyet foglal el a magyar irodalom történetében.

„Nem sokaság, hanem lélek s szabad nép tesz csuda dolgokat” – mondja Berzsenyi. S valóban, a népéért, hazajáért munkálkodni akaró szellem s lélek ösztönözte a mi Székely Sándorunkat is, hogy nemzetével egyszer valóban „csuda dolgok” történhessenek.

Hiszem, hogy mindnyájunk elismerését tolmácsolhatom újlag, lapunk hasábjain is, Kelemen Miklós tiszteletes úrnak lényegre törő, hiteles képet nyújtó nagyszerű előadásáért és Geréb Attila színművésznek a nehéz szövegrészek stílusos, művészi átélésű megszólaltatásáért.

Köszönet illeti Vadady Attila kántor atyánkfiait és énekeseit a szíves közreműködésért.

Dr. Lőrincz Ernőné, Kelemen Ildikó
egyleti főtitkár

*

A Dávid Ferenc Egylet 1997. november 9-én a Hógyes Endre utcai templomunkban emlékűnnepélyt rendezett a *Reformáció Emlékűnnepe és Dávid Ferenc egyházalapító püspökünk mártírhalálának 418. évfordulója alkalmából*.

A megemlékezés **Bencze Márton** püspök imájával kezdődött, majd a megnyitót **dr. Nyiredy Szabolcs** az Egylet elnöke mondta el.

Szász János a Teológiai Intézet igazgatója Luther Mártontól Dávid Ferencig c. előadásában méltatta a reformáció kezdetét, folyamatát az erdélyi unitarizmus létrejöttéig.

Az emlékezés hangulatát **Faragó Laura** énekművész székely népballadáit, és **Szabó András** előadóművész szavalata tette még bensőségesebbé és meghittebbé.

B. F.

A Dávid Ferenc Egylet november 9-i emlékűnnepélyének elnöki megnyitójából

Kedves Testvéreim!

Kedves Vendégeink!

Igen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Nagy szeretettel köszöntöm Önöket, akik rendezvényünket megtisztelik jelenlétükkel.

Októberi műsoros estünk alapgondolata és gerince teológiai téma volt: *Dr. Sztankóczy Zoltán* atyánkfia, teológiai intézetünk felügyelő gondnoka és munkatársai az utóbbi 50 évnek káténkbeli változásaival foglalkoztak, melyek megítélésünk szerint egy bizonyos – nemkívánatos – elkülönülésünkhöz vezettek a protestantizmuson belül.

Még emlékszem azokra az időkre, amikor – a harmincas években – a Reformáció Emlékűnnepén (a pesti Vigadóban) rendszeresen egyházunk valamelyik vezetője (a püspöki vikárius, vagy a főgondnokhelyettes) mondta az imát, vagy a megnyitót, vagy a záróbeszédet. Az elmúlt évtizedekben mind a társadalmi-politikai rendszer, mind egyéb körülmények (pl. az Egyházak Ökumenikus Tanácsának alapszabálya, káténk változásai) abba az irányba hatottak, hogy kapcsolataink a protestáns egyházak közösségével meglazultak, s inkább kétoldalú kapcsolatok alakultak ki a társegyházakkal.

A közeledés első jelei a Magyar Protestáns Közművelődési Egyesület alakuló közgyűlésén, 1989-ben jelentkezték, amikor az Egyesület néhai főgondnokunkat, *Bartók Bélát* alelnökké, több atyánkfiait pedig a választmány tagjává választotta.

A kapcsolatokat tovább erősítette, amikor a három *történelmi protestáns egyház* (az evangélikus, a református és az unitárius) együtt rakta le az „Evangélium Színház” alapjait.

Az idei Protestáns Napok keretében a pesti Vigadóban rendezett kultúresten – püspök úrral az élünkön – többen is képviseltük egyházunkat. Október 31-én a Deák-téri evangélikus templomban tartott protestáns ökumenikus ünnepi istentisztelet végén *Bencze Márton* püspök úrral együtt mondta el a gyülekezet az úri imádságot és vette püspökünk kezétől az áldást.

Úgy gondolom, mai rendezvényünk is a további közeledést szolgálja azzal, hogy a *Reformáció Emlékűnnepére és Dávid Ferenc mártírhalálának évfordulójára együttesen* emlékezzünk. Az előadás és a költemény is ennek jegyében fog elhangzani.

Úgy érzem, a mai napnak egy magyar, sőt világviszonylatban is nevezetes aktualitása kötelességemmé teszi, hogy a „protestáns ökumenizmuson” túllépjünk, az egyetemes keresztény *anyaszentegyház jegyében*.

Mi, unitáriusok ugyan teológiai értelemben nem ismerjük el a szentek fogalmát s ahhoz tartozó katolikus rituális fogalmakat (ereklyék tisztelete, szentekhez való imádkozás, segítségkérés), de a kiemelkedő valláserkölcsiségű és mártírhalált halt emberek tiszteletében egyek vagyunk római katolikus testvéreinkkel.

(folytatás a 12. oldalon)

(folytatás a 11. oldalról)

Sohasem beszéltünk „I. István”, vagy „I. László” királyról, mint ateisták, vagy akár egyes protestáns felekezetek (magukat a katolikusoktól megkülönböztetendő) hanem „Szt. István” és „Szt. László” királyainkat emlegetjük, mint példaképeinket.

A mai napon került sorra Rómában az ősi erdélyi székely főúri család kiemelkedő sarjának, a mártírhalált halt néhai báró *Apor Vilmos* győri r.k. püspöknek a boldoggá nyilvánítási szertartása. A boldoggá avatott főpap minden lelkipásztor és minden hívő számára példamutató életet élt, s ekként szolgálta Istent. Tisztelte a tolerancia elvét; szeme előtt lebegett az ökumenizmus gondolata; felemelte szavát a faji megkülönböztetés ellen és az üldözöttek érdekében; rendszeresen támogatta a szegényeket. A II. világháború végeztével győri püspökként vértanúhalált halt a női erkölcs védelmében, s ezzel megvalósította a Biblia szavait, melyek szerint „A jó pásztor életét adja az ő juhaiért.”

Századunk nagy egyházi vértanúja emlékének áldozunk egy perces néma felállással.

Ezek után engedjék meg, hogy szeretettel köszöntsem a mai estünk műsorában fellépő vendégeinket, barátainkat: így *Szász János* teológiai intézeti igazgató atyánkfiaát és *Faragó Laura* énekművésznő testvéreinket, valamint *Szabó András* előadóművészt.

Ezzel emlékünnepegyűnköt megnyitom és mindannyiunknak élményekben gazdag, kellemes és hasznos szórakozást kívánok.

Dr. Nyiredi Szabolcs

„MAGYARKÚT”

Hivatkozva a Dávid Ferenc Egyletnek lapunk f. évi augusztus-szeptemberi számában közzétett felhívásra, közöljük, hogy a budapesti egyházközség pénztárába a Szentábrahámi Pihenő fejlesztésére az alábbi adományok folytak be:

VII. 23.: Dávid Ferenc Egylet 10.000,- Ft. VIII. 05.: Dr. Nyiredi Szabolcs 1.000,- Ft. IX. 25.: Dr. Tóth Sándorné, Iván László emlékére 20.000,- Ft. X. 06.: Hegedűs Ábelné 5.000,- Ft. Összesen: 36.000,- Ft.

A budapesti presbiterek az október 17-i presbiteri ülésen – anyagi lehetőségeiktől függően – havi 100 és 500 Ft közötti felajánlást tettek, melyek beszédésére Dr. Beké Ildikó gondnokasszony vállalkozott.

Lapunk e havi számához csatolunk egy úrlapot, melyet kérünk kitöltve a budapesti egyházközséghez (Dr. Beké Ildikó kezébe) eljuttatni. Meg vagyunk győződve arról, hogy a Szentábrahámi Pihenő fejlesztése céljára legtöbb hívünk és lapunk legtöbb olvasója havonta tud nélkülözni legalább néhány pohár sör, vagy néhány tábla csokoládé árának megfelelő összeget. (A cserkészcsapat és az UNIK tagjaira is számítunk!)

A felajánlott összeg havonta – vagy negyedévenként egyszerre – befizethető a gondnokasszonynál, nyugta ellenében.

Úgy gondoljuk: a régi technikai gyakorlat felújítása mind a hívek, mind az elérendő cél szempontjából a legkedvezőbb. Lapunkban a beérkezett összegeket havonta nyugtázzuk, remélve azt is, hogy ez a gyakorlat másokat is áldozatvállalásra sarkall.

Iván László emlékére

Nem lehet meghatottság nélkül olvasni „Magyarkút” című beszámolómban arról a 20.000,- Ft-os adományról, melyet fenti megjelöléssel néhai hitoktató lelkészünknek, lapunk jogelődje szerkesztőjének, az unitárius ifjúság nagy barátjának és tanítómesterének nővére, a 90. esztendejét betöltött Dr. Tóth Sándorné, sz. Iván Margit ny. gyógyszerész fizetett be az egyházközség pénztárába. Sokaknak mutatott ezzel jó és követendő példát, akik az övével össze nem hasonlítható körülmények és anyagi viszonyok között élnek!

A jókedvű adakozót szereti az Isten!

Ny. Sz.

Gyermekeknek Jézus születése

Kint egészen besötétedett. Csak a csillagok ragyogtak a magas égen.

Éjszaka volt Betlehemben.

Aztán ebben a sötét, csöndes éjszakában ott a betlehemi istállóban csodálatos valami történt. Ilyen csodát még nem látott a világ.

Ott kapta meg Mária a gyermekét, akiről az angyal szólt.

Egészen kicsi baba volt! Éppen olyan kicsi és éppen olyan tehetetlen, mint minden újszülött kisgyerek.

Látszólag egészen közönséges gyerek volt, igazában pedig dehogy! Isten Fia volt!

József is boldog volt. Érdes nagy tenyerével megsimogatta. Máriának nem voltak babaru-

hái, de volt néhány kendője. Azokba csavarta a gyermekét. Bölcsője sem volt. József a jászolt bélelte ki vastagon szalmával. És akkor Mária belefektette a jászolba a gyermekét.

Mária aztán azt mondta: „Jézus legyen a neve, így mondta az angyal.”

Ott feküdt a kis király egy állatetetőben.

Isten Fia istállóban született.

Nem tudott róla senki.

Csönd volt és sötét.

A hajnal még messze volt

Betlehemben mindenki aludt.

„... én protestáns vagyok. Mint ilyen,
szabadelvű, és jóindulatú
minden más vallás iránt.”

(Jókai Mór)

Új VILÁGLÁTÁS

UNIK-körlevél helyett

Hozzánk az UNÉL kapcsán 1995 novemberében ért el az örömteli hír, hogy 1995. szeptember 30-án Budapesten huszonnégy unitárius fiatal megalakította az Unitárius Ifjúsági Kört, amely legfontosabb feladatának a hazai unitárius fiatalok összefogását tekinti. Havi összejöveteleiken a vallásunkról és a többi valláshoz való viszonyáról beszélgetnek, értekeznek. A titkárok Bencze Margit és Schmidt Dániel lettek.

Deák József beregi presbiterünk egy UNÉL-beli cikkében már egyszer felhívta mindannyiunk, de főként az unitárius ifjúság figyelmét a folytonosság fontosságára. Emlékeztető írásában rámutatott arra, hogy az első igazi magyarországi unitárius ifjúsági mozgalom 1923/27-48-ig tartott. Az utolsó nevezetes konferenciájuk 1947-ben Dunapatajon ülésezett. A hosszú hallgatás évtizedeit az 1980-as évek elején induló unitárius ifjúsági szervezkedés törte meg. Budapesti és beregi fiatalok kezdeményezték az újjáéledést.

1983. november 29-én Hódmezővásárhelyen „Ma élünk, ma higgyünk!” címmel találkoztak első ízben a pesti, a hódmezővásárhelyi és a beregi unitárius fiatalok. Már itt elhangzott a fiatalság összefogásának szükségessége. A következő országos találkozó 1985 nyarán „Kerek világ” címmel Budapesten volt. 1947 óta ez volt az első Országos Ifjúsági Konferencia. A beregi unitárius fiatalok 1988 júliusában ifjúsági találkozó keretében

mutakoztak be Budapesten a pesti fiataloknak.

A rendszerváltás és a sok új teendő évekre lekötötte a fiatalok idejét és figyelmét. Ez idő alatt a felnövekvő új nemzedéknek ismét szembe kellett néznie a saját problémáival. Így jutunk el az 1995-ös évhez, amikor is a pesti unitárius fiatalok kézbe vették a fiatalok megszervezését.

Az UNIK 1996. március 29-31-én megtartotta első országos konferenciáját, amely a sorban a harmadik, vagy negyedik lehet. (A század eleji Dávid Ferenc, Brassai Sámuel ifjúsági egyesület és a 80-as évek tömörülése után.) Az ifjúsági konferencia témája: „Az ifjúság szerepe az egyházban”. Az alapfeladatuk szellemében az ország több helyéről gyűltek össze az unitárius fiatalok (a keleti részről füzeggyarmati, debreceni, nyírségi, kocsordi és beregi, a dunántúli részről pécsi, győri). A vidéki szerveződés tovább fejlődött és 1997 tavaszán megerősödött az 1996. május 11-én alakult Pécsi Unitárius Ifjúsági Kör, amely május 2-4-ig megszervezte, és Pécsen otthont biztosított az UNIK második ifjúsági találkozásának. Itt megerősítették az UNIK első országos konferenciájának programjait:

– Az ifjúság igényli a vidéki ifjúsági körök megalakulását, amelyek önállóan működhetnek.

– Alakuljon országos választmány, amely koordináló szerepet tölt be.

– Önálló státuszú fiatal lelkészek foglalkozzanak az ifjúság nevelésével.

Itt, a keleti országrészben is megmozdultak a beregi unitárius fiatalok és december 21-én megalakítják az UNIK második vidéki ifjúsági szervezetét, a Beregi Unitárius Ifjúsági Kört (BUNIK) Vásárosnaményban.

Elhatároztuk, hogy az elődök iránti tiszteletből minden hónap első vasárnapját az unitárius ifjúság ünnepnapjává tesszük.

Másrészt a beregi unitárius elődök nyomdokait követve az 1988-as budapesti bemutatkozásuk emlékére 1998 nyarán az UNIK harmadik országos találkozását itt, a beregi végekben szeretnénk megrendezni.

Meg kívánjuk valósítani az első országos konferencián meghirdetett tervünket: a Balázs Ferenc Ifjúsági Alkotó Kört (BIAK).

Az 1998-as nyári konferencia tervezett témája: Diakóniai szolgálat – missziós munka az unitárius ifjúság körében.

Ezen belül a beregi táborozás lehetőségeivel és az egészséges életmóddal is foglalkozunk. Az 1998-as évet Ifjúsági Unitárius Szórványévnek hirdetjük meg. A BUNIK vezetőségi tagjai: Felhős Dávid Ferenc, Balogh Tibor, Vasvári Sándor Zsolt.

Felhős Dávid Ferenc

Losonczi Léna

Karácsony este

Karácsony szent estjén lobbannak a fények
a széthúzó szívek családokká érnek

A díszes fenyőkhöz lopózó áhítat
öröm-szülte fényes pillantásért kutat

gyermekkorú ünnep varázslatos fénye
villan rá gyönyörrel emlékem egére

hol kántálók ajkán csendül fel az ének
dicsőséget zengve ég-föld Istenének

megkondult a harang hívott a templomba
anyánk jóságával áldással bevonva

Most fájó magányom békességért eped
– fekete varjú-had lepi el az eget –

betlehemi égen remény-csillag ragyog
: – s én karácsony éjen kiteszített vagyok!

Pásztorokkal együtt mégis útra kelek
elárvult lélekkel jászolóhoz megyek

Az angyali kórus nagy örömet hirdet
– Ne féljete! – mondják –, Megváltó született!

Megváltó született – Testté lett az Ige!
Szívünkben születni számára hely van-e?

Új magyar szenttel bővült ez év júniusában a katolikus egyház által szentnek nyilvánított, katolikus szóhasználatú szentnek *avatott* személyek pantheonja. Nagy Lajos királyunk (uralkodott 1342–1382) legkisebb lányáról **Hedvigről** van szó, aki 1372-ben született, s mert Lajos a lengyelek királya is volt, halála után a lengyel nemzet határozott kívánságára megörökölte tőle a lengyel trónt. 1383-ban tizenegy éves korában lett a lengyelek királynője, és tizennégy éves korában ment férjhez Jagelló litván fejedelemhez, azzal a kikötéssel, hogy az akkor még pogány fejedelem népevel együtt fölveszi a kereszténységet. Így lett Hedvig, lengyelül **Jadwiga** a lengyel Jagello dinasztia ősnője és a litvánok megtérítője, s rövid élete folyamán – 1399-ben huszonkét évesen halt meg – templomok, kolostorok, iskolák egyebek mellett a krakkói Jagello egyetem alapítója és támogatója. A lengyelek és a litvánok eddig is, hivatalos szentté avatás nélkül nemzeti szentjükként tisztelték. A kanonizálás szertartását ez év június másodikán végezte II. János Pál pápa Krakkóban, hír szerint közel egymillió hívő jelenlétében.

*

És még egy ezres évforduló az idén: 997-ben halt meg **Szent Adalbert** (született kb. 955-ben), a cseh főúri családból származó egyházi férfiú, a Stephanus, azaz István névre keresztelt Vajk magyar fejedelemfi nevelője, bérnáló papja. Fáradhatatlan térítője volt az akkori Közép- és Kelet-Európa pogányainak: miután Géza fejedelem és fia alatt biztosítva látta a magyar szállás-földeken a kereszténység jövőjét, egy azóta eltűnt, német nyelvű szláv nép, a balti poroszok közé ment az evangéliumot hirdetni, és ott szenvedett vértanúságot.

*

A történeti, vallás- és művelődéstörténeti kutatások egymás után tárnak fel újabb és újabb régi keresztény iratokat, amelyeket a sajtó gyakran nevez „új evangéliumoknak”. Legutóbb egy amerikai tudós, **Paul Mirreki**, a Kansas University professzora vélt felismerni egy általa restaurált,

megfejtett és összeállított kéziratban egy újabb „evangéliumot”, amely Jézus és tanítványai beszélgetéséből nyújt rövid részleteket. Teológiai szempontból a szóhasználat helytelen, hiszen evangélium csak egy van: azaz *örömmüzenet* (az euangelion, azaz jó hír görög szóból), amely Jézus létéről, haláláról, tanításáról, azaz megváltó művéről ad hírt az embereknek. De helytelen a szóhasználat irodalomtörténeti, műfajelméleti szempontból is, mert pontatlan ugyan, de hagyományosan a Biblia újszövetségi részének azt a négy könyvét nevezzük evangéliumoknak, amelyek évszázadok óta közvetítik millió és millió ember felé mondott örömmüzenetet. A régi keresztény iratok feltárásának csak örülhetünk, s mindenikben a bizonyágtétel újabb és újabb változatát, az egyetlen örömmüzenet újabb és újabb megfogalmazását láthatjuk. Az „új evangéliumok” szóhasználatot azonban el kell vetnünk, mert azt a benyomást kelti, hogy a kánoni, az egyetemes keresztény egyház által szentírásnak tekintett Biblia szövegei esetlegesek, viszonylagosak, s tetszés és érdeklődés szerint helyettesíthetők másokkal.

*

A nyugati kereszténység földrajzi „felségterülete” addig tart, ameddig orgonák vannak a templomokban, – a keleti kereszténység liturgikus egyház zenéjét a karének jellemzi. A közép-európai térségben ebből a szempontból is Erdély a nyugati kereszténység végvára. Az a nagyon alapos, adataiban és értékeléseiben egyaránt megbízható könyv tehát, amelyet **Dávid István** orgonaművész és zenei szakíró állított össze *Műemlékorgonák Erdélyben* címmel, ennek a végvárnak a bástyáit térképezi fel, s egyúttal felvázolja azokat a sürgős feladatokat, amelyek az erdélyi magyar és német egyházi közösségekre, valamint a tehetősebb európai testvéregyházakra várnak e műemlékek megmentése és használatban tartása érdekében. A kolozsvári Polis Könyvkiadó és a Budapesti Balassi Kiadó közös gondozásában megjelent könyvről van szó.

(Az Új Kéve c. svédországi protestáns lapból átvéve.)

Dávid Ferencre emlékezve

Mártírhalt halt püspökünk halálának évfordulóján november 15-én (szombaton) Pestszentlőrincen a Dávid Ferenc utcában lévő óvoda falánál koszorút helyezett el és emlékező beszédet mondott **Kászoni József** lelkész.

November 16-án (vasárnap) de. a Nagy Ignác utcai emléktáblánál koszorút helyezett el és beszédet mondott **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző és **Bencze Márton** püspök. Az ünnepi istentisztelet után ugyanők koszorúzták meg a XI. kerületben lévő Dávid Ferenc utcai emléktáblát, elhalt püspökünkről méltón megemlékezve.

*

Apor Vilmos emlékszobor avatása

November 15-én Budapesten a XII. kerületben került sor boldogemlékű Apor Vilmos püspök szobrának avató ünnepségére. Emlékbeszédet mondott és Marton László háromszoros Munkácsy-díjas művész szobrát megáldotta **Paskai László** bíboros, érsek. Az Önkormányzat nevében **Udvardy-Nagy István** emlékezett meg a mártírhaltalt halt püspökről. Az ünnepségen egyházunkat **Bencze Márton** püspök képviselte

*

A Magyarországi Unitárius Egyház és a Budapesti Egyházközség nevében halottak napján a megemlékezés koszorúit a budapesti temetőben nyugvó unitárius elődeink és nagyjaink sírjához **Orbókné Szent-Iványi Ilona**, **Kászoni József** lelkész és **Miklósi Vári-Katalin** s. lelkész helyezték el.

*

A Magyar Tudományos Akadémia, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Magyar Millennium Emlékbi-zottsága, a Magyar Tudománytörténeti Intézet és a Tájak-Korok-Múzeumok Egyesület 1997. november 12-én a Magyar Tudományos Akadémia Kongresszusi Termében a 125 éve megnyílt kolozsvári tudományegyetem és doyen-professzora, **Brassai Sámuel** tiszteletére emlékülést rendezett. A résztvevőket **Bencze Márton** püspök köszöntötte. **László Gyula** professzor Kolozsvári emlékeiből címmel nagyszerű előadást tartott.

*

Podhraczký István – aki egyben televíziós műsoraink rendezője is – festményeiből és grafikáiból kiállítás nyílt a belvárosi Nádor étteremben. A tárlatot **Bereznai Péter** festőművész nyitotta meg.

Felhívások

FELHÍVÁS

A MAGYAR ÖKUMENIKUS SZERETETSZOLGÁLAT
1998. februári kezdéssel
az Országos Képzési Jegyzékben szereplő
SZOCIÁLIS ASSZISZTENS
képzést indít.

Jelentkezési feltételek:

- érettségi bizonyítvány,
- egyházi, vagy egyházi jellegű intézménynél, gyülekezetben végzett munka igazolása, vagy lelkeszi ajánlás,
- önéletrajz.

Felvételi vizsga nincs, a jelentkezők felvételi beszélgetésen vesznek részt.

A képzésben megszerezhető végzettség szintje: középfokú szakképzettség. A végzettség állami, önkormányzati és egyházi területen végzett szociális tevékenységre egyaránt jogosít.

A szociális asszisztens szakképesítéssel betölthető munkakörök:

- szociális asszisztens,
- szociális szolgáltatási foglalkozások szervezője,
- humánpolitikai részegység munkatársa,
- munkaerőpiaci szolgáltatás szervezője,
- mentálhigiénés asszisztens,
- szociális gondozó,
- gyermekfelügyelő,
- kulturális szervező munkatárs,
- gyülekezeti diakóniai munkatárs,
- egyházi szeretetotthonokban végzett tevékenység.

Képzési idő: 2 év

Az elméleti képzés 800 órája hétvégeként – korlátozott számú – bentlakással történik.

Tandíj: 25.000,- Ft/félév, mely tandíjat a munkahely, vagy a küldő fél átvállalhatja.

**JELENTKEZÉSI HATÁRIDŐ:
1997. DECEMBER 15.**

JELENTKEZÉSI CÍM:

**MAGYAR ÖKUMENIKUS SZERETETSZOLGÁLAT
SZOCIÁLIS ASSZISZTENS KÉPZÉS
1238 BUDAPEST, GRASSALKOVICH ÚT 104.**

További felvilágosítás: (06-1) 286-0010 Donkó Erzsébet (hétfő, szerda).

Idősek otthona

Tisztelt Jövőbeni Lakó a Napfény Otthon Apartmanházában!

Örömmel értesítjük a Napfény Otthon Alapítvány által épített apartmanházba való beköltözési lehetőségről, és mint az Alapítvány kizárólagos megbízottja, az alábbi információkkal kíséreljük meg segíteni döntését, és reméljük, hogy mielőbb a szerződésalkötés részleteinek megbeszélésére irodánkban üdvözölhetjük.

A Napfény Otthon Alapítvány első időskorúak részére tervezett apartmanházát Érden építette fel 1992-ben. Az apartmanház közel 70 lakrészének a beköltözők életének végéig tartó használati joga rövid idő alatt tulajdonosra talált, és a beköltözésre várók száma azóta sem csökken.

Az Alapítvány második, az elsőnél nagyobb apartmanházát Budapesten építi a VIII. kerületben az Illés utca 38. szám alatt, a Dugonics utca sarkán, szemben a Botanikus kerttel. Az épület földszinti és öt emeleti szintjén 178 lakrészt alakítottak ki, ezekből 158 lakrész egy-szobás, 20 lakrész másfélszobás. Ezekon kívül a pinceszinten 25 gépkocsi-beállóhely is értékesítésre kerül. A lakrészek alaprajza, azok szintenkénti elhelyezkedése az irodánkban lévő terveken megtekinthető.

A lakrészek előszobából, fürdőszobából, WC-vel, teakonyhából, lakószobából állnak, egyes apartmanokhoz franciaerkély is tartozik, ill. a másfélszobás lakrészekben a félszoba hálófülkét jelent.

Érdeklődni lehet: 1027 Budapest, Fő u. 68. I em. 122. szoba.

Tel: 214-9813
201-2011/2301 melléken.

Felhívás gimnáziumi jelentkezésre

A Sylvester János Protestáns (egyesületi) Gimnázium
felvételt hirdet az 1998/99-es tanévben induló 6 és 4 évfolyamos gimnáziumi osztályaiba.

Az előzetes jelentkezéshez adatlap kapható az unitárius püspöki hivatalban és az iskola portáján, vagy válaszborítékkal ellátott levélben kérhető az iskola címén
(1149 Budapest, Pillangó park 3-5.).

A jelentkezőket szüleikkel együtt folyamatosan tájékoztató beszélgetésre hívjuk be november-január folyamán, a felvételi döntésre pedig a hivatalos jelentkezési lap beérkezése után, februárban kerül sor.

dr. Bibó István
igazgató

A Heltai Gáspár Kft kiadványai

Dr. Sztankóczy Zoltán:
Szemelvények unitárius és szabadelvű
keresztény írásokból 1992–1993

Dr. Sztankóczy Zoltán:
A Máté, a Márk és a Lukács sze-
rinti evangéliumok magyarázatai

Dr. Sztankóczy Zoltán:
Ökumenikus gondolkodás és hit

Rázmány Csaba szerk.:
Varga Béla válogatott hittani művei

Gosztonyi Péter: A magyar Golgota

Kiszely István: A svájci „Hun völgy”

Gyermekeknek:

Charles Dickens: Urunk élete

Gál Éva: Jézussal egy hajóban

Bibliaolvasó öröknaptár gyerekeknek

Móra Ferenc: Cinegekirály

Erdélyi magyar népmesék

777 magyar népmese

Felix Salten: Bambi

Nézd milyen a Föld!

Nézd milyen az emberi test!

Nézd milyen a tenger!

A titokzatos természet

John Frinsel: Karácsonyi történetek

Gyermek

karácsonyfa-ünnepség

December 21-én vasárnap 17 órai kezdettel gyermek karácsonyfa-ünnepélyt tartunk, fűtött Nagy Ignác utcai templomunkban. Erre a szép alkalomra szeretettel várjuk a gyermekeket szüleikkel, nagyszüleikkel együtt. Kérjük a kedves szülőket, nagyszülőket, hogy a gyermekeket készítsék fel ebből az alkalomból egy rövid énekkel, vagy szavalattal, amit az ünnepség keretében előadhatnak.

Karácsonyi istentiszteletek Budapesten és Debrecenben

1997. december 25-én és 26-án úr-
vacsoraosztással ünnepi istentisztelet
lesz:

– a Nagy Ignác utcai templomban
de. 11 órakor,

– a Högyes Endre utcai templom-
ban de. 10 órakor,

– Pestszentlőrincen 25-én de. 11
órákor,

– Debrecenben 26-án de. 9 órakor.

HALOTTAINK

Barabás Gábor 71 éves

Sebestyén Vilmos 73 éves

Honti Józsefné

sz. Szabó Vilma 83 éves

**Dr. Márkos Gergely János
65 éves**

**Gyenge Bíró Lajosné
sz. Kozma Julianna Regina
58 éves**

Isten adjon csendes pihenést
eltávozott testvéreinknek az
anyaföld ölében, lelküknek örök
üdvösséget, a hátramaradott
gyászolóknak pedig vigasztalást.

Felhívjuk Olvasóink figyelmét,
hogy karácsony másodnapján,
december 26-án, pénteken este
10 órakor

Balácsi László

füzesgyarmati lelkésszel
beszélget **Rádai Eszter**

„Szellemtörténetek”
című műsorában.

Az Unitárius Alapítvány hálás
szívvel köszöni az adakozó unitá-
rius és nem unitárius támogatók
bizalmát, akik személyi jövede-
lemadójuk 1%-ának felajánlásá-
val hozzájárultak céljaink eléré-
séhez.

Atyafiságos üdvözlettel és kö-
szönettel

**Unitárius Alapítvány
Kuratóriuma**

Telefonszám-változások:

Püspöki hivatal
és UNÉL-szerkesztőség:
311-2801

Püspök:
311-3595

Lelkészi iroda:
311-3094

Könyvesbolt és Heltai Kft:
311-2241

A Kocsordi Unitárius Egyházközséghez
tartozó Beregi Unitárius Leányegyházköz-
ség az őszi hálaadás alkalmából megerősít-
ette **Felhős Szabolcsot** szórványgond-
noki tisztségében és új presbitériumot vá-
lasztott. Tagjai:

- Deák József,
- Fogarasi Péter,
- Jóni Jenő,
- Török Levente.

Így már öttagú (gondnok + négy presbi-
ter) vezetőség áll a beregi unitárius szór-
vány élén.

Vásárosnaményban december 21-én
megalakul a Beregi Unitárius Ifjúsági
Kör. A beregi fiatalok eddig is tevékeny-
kedtek, de most önállósodtak, hisz az új
nemzedéknek is meg kell tanulnia az önál-
lóságot és az együttműködést. Az ifjúsági
kör élén háromtagú vezetőség áll: **Felhős
Dávid Ferenc, Balogh Tibor, Vasvári
Sándor Zsolt.**

Karácsonykor felnőtt konfirmáció kere-
tében két fiatal: **Nyíri Attila** és **Lakatos
Csaba** tesz tanúbizonyosságot hitéről az ün-
nepi gyülekezet előtt Vásárosnaményban.

Novemberi számunkban téve-
sen jelent meg a Kelemen Lajos-
ról szóló cikkben a kitüntetés
neve.

Helyesen: **Corvin-láncot** ka-
pott.

**Lapzárta minden páros hó 15-
én van. A később beérkezett írá-
sokkal szerkesztőségünk csak a
következő hó lapzártáig tud fog-
lalkozni. Kérjük ezt a bekülden-
dő írásoknál figyelembe venni.**

Laptulajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház

Főszerkesztő:
Bencze Franciska

Szerkesztőbizottság:

**Kászoni József,
Muszka Ibolya, Nyitrai Levente**

SZERKESZTŐSÉG CÍME:

V., Nagy Ignác utca 2–4. Budapest, 1055.

Telefon/fax: 111-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.

Előfizethető:

egyházi központunkban, a lelkeszi irodákban,
vagy egyházi csekken, Unitárius Élet jellegével.

Évi előfizetési díj: 600,- Ft

Egyes szám ára 50,- Ft

Megjelenik havonta.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk
vissza.

Felelős kiadó:

Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Készült a **Cerberus Kft.** gondozásában
(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.
Tel.: 332-3511)

Felelős vezető: Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272